

Camera de garda

Mircea Pricăjan



Poveștile unei generații de sacrificiu



Radu Pavel Gheo – *Noapte bună, copii!*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, Iași, 2010

Între ce mi-a fost dat să citesc în ultima vreme din producția autohtonă de roman, *Noapte bună, copii!* de Radu Pavel Gheo ocupă în mod clar primul loc. O carte migălos construită, cu povești paralele, cu salturi în trecut, cu miză serioasă, cu personaje veridice, bine echilibrată, cu un strop necesar de mister, care ține mereu trează atenția cititorului. Clădit pe o structură rotundă, aproape ame-

ricănească, romanul lui Radu Pavel Gheo aduce o dimensiune nouă în proza generației care a trăit o jumătate de viață în comunism și cealaltă jumătate (deja, iată!) în devălmășia capitalismului neaoș.

Marius, Paulică, Cristina și Leo. Povestea poveștilor lor. Patru prieteni care-și petrec verile copilăriei la Teicoava, un sat aflat nu departe de Oravița, în Banat. Ascultă muzică din Vest la radiouri iugoslave, poartă jeanși cumpărați de la *ocsko*, piața în care se vând mărfuri aduse de Dincolo, colecționează surprize din gumele de mestecat turcești... Trăiesc cu aer de împrumut, visând întruna să emigreze. Și tocmai de la emigrație pornește ideea cărții, de la acel Dincolo care poate însemna atât de multe lucruri.

În 1986, planul lor de-a trece fraudulos granița este pus în aplicare. Paulică, visătorul grupului, cititorul însetat cu aspirații de scriitor, rămâne însă consemnat la pat, în spital. Firesc, într-un fel, el participă la fugă doar cu mintea. Ceilalți trei, doi băieți și o fată, după ce așteaptă ceasul serii, începerea unei petreceri sătești care să-i țină ocupați și pe grănicerii de pe fâșie, își iau inima în dinți și trec la fapte. Norocul nu le surâde, totuși, și sunt prinși. Sub ochii înnebuniți de furie ai lui Marius (care, cum altfel, o iubește

în taină pe Cristina și este gelos pe mai dezinvoltul Leo), fata este dusă într-o cameră alăturată și abuzată de toți militari aflați la ora aceea la post. Este abuzată, în principal, de Marcel Custură, un moldovean din Iacobenii Noi.

Secvența aceasta, a prinderii lor pe graniță, poate cea mai puternică secvență din toată cartea, este pivotul întregului roman, punctul declanșator. Din acest moment încolo, viețile tinerilor suferă mutații grave.

Imediat după căderea Cortinei de Fier, Cristina și Leo reușesc să emigreze în America. Și li se pierde o vreme urma. După câțiva ani, Cristina îi trimite chemare și lui Marius. Din nou, Paulică rămâne acasă, mutat acum la Iași, unde încearcă să-și facă loc în lumea literară.

Povestea americană a celor trei pare desprinsă din poveștile multor est-europeni ajunși pe Tărâmul Făgăduinței, complet descoperiți, care cad ușor pradă libertăților prost folosite. Pentru a se putea susține, Leo face trafic de droguri, Cristina se prostituează, iar Marius, ceva mai precaut, știind să se desprindă de grupul în care intraseră cei doi, își construiește încet-încet o carieră în cadrul unei firme care se ocupă cu comerțul de computere.

În această calitate, de reprezentant de vânzări, are loc și întoarcerea lui în țară, în anul 2000, aparentul cadru în care se desfășoară acțiunea romanului. Spun ?aparentulh, întrucât epilogul adaugă încă o treaptă acestui eșafodaj (anul 2008), acel artificiu americanesc la care făceam referire la început: închiderea cercului inițial și

deschiderea altuia nou. Revenirea în țară a lui Marius are însă un scop bine definit. Evenimentele din anul 1986 și numele lui Marcel Custură, moldoveanul care nu o sigură dată sublinia-se că se trage din satul Iacobenii Noi, alimentează în continuare în Marius cea mai autentică dorință de răzbunare.

Sigur că acest *road-trip* i-l scoate în cale pe Paul, la Iași, pe un dubios Dunkelman, care joacă-n repetate rânduri rolul de ispită, sigur că are astfel ocazia să dea din nou piept cu o întreagă lume denaturată, dezorganizată, deabusolată. Sigur că...

... Aceasta este doar o mică parte din spectrul de semnificații pe care îl emană încrângătura de povești, detalii, sentimente la care apelează Radu Pavel Gheo în *Noapte bună, copii!* Romanul are și o dimensiune mistică (Dunkelman vs. moș Petre și însoțitorul său cărunt), dar și una fantastică (întoarcerea lui Marius la fostul loc de joacă din copilărie, un cămin părăsit, și condițiile acestei întoarceri). Romanul reușește să redea cu duioșie nu numai anotimpul copilăriei, dar și, cu ochi de cronicar avizat, perioada de tranziție ce a urmat Revoluției, cu neajunsurile lui Paul ca profesor și intrarea lui în lumea literară ieșeană.

Noapte bună, copii! am convins-gerea că va rămâne unul dintre romanele exemplare românești și est-europene care descriu cu mână sigură drama prin care a trecut și încă mai trece (*încă*) o generație de sacrificiu. Un roman a cărui lipstă s-a simțit și care acum, că există, nu trebuie sub nicio formă ratat.